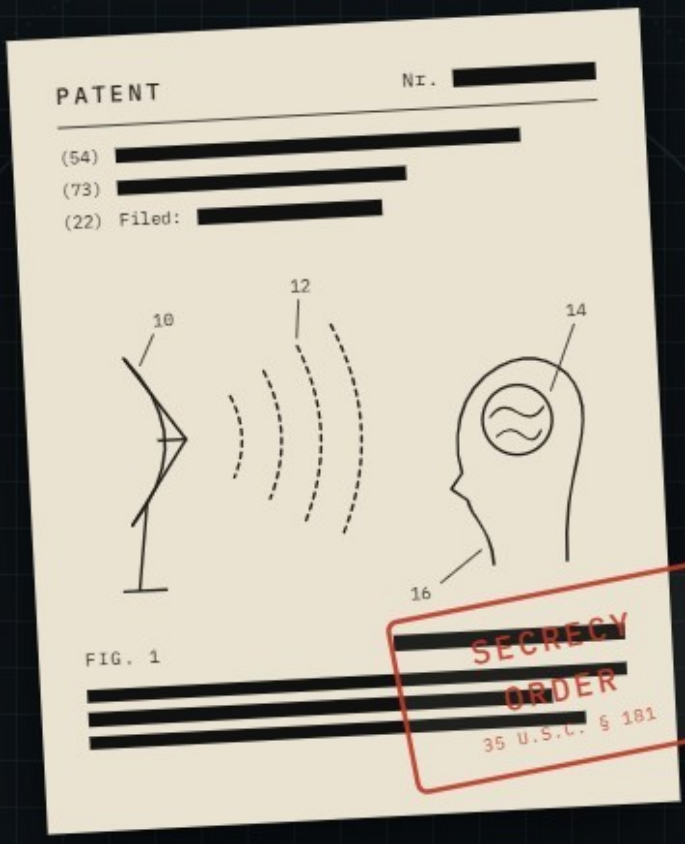
Utajované programy a patenty

Co stát zamlčel a co přesto zůstalo na papíře

Jana Horkelová

Obsah

Předmluva....3
Trezor patentového úřadu....7
Blátivá válka....23
Papíry po Teslovi....35
Patenty, které nelétají....42
Zničené složky....56
Mozek na dálku....78
Brána vědomí....124
Nemoc bez pachatele....144
Tři šestky....163
Sto miliard bez popisku....175
Mraky na zakázku....183
Galaktické spisy....195
Svědek bez dokladu....209
Tajemství, která nevydržela....217
Hranice záznamu....230
Doslov a poděkování....237
Prameny....239
O autorce....263

Předmluva

Každý rok doplní Federace amerických vědců (*Federation of American Scientists*) do jedné nenápadné tabulky další řádek. Najdeš v něm fiskální rok a několik čísel z amerického patentového úřadu: kolik nových příkazů k utajení vynálezů úřad vydal, kolik jich zrušil a kolik jich na konci roku stále platí. U fiskálního roku 2026, který skončil 30. září 2026, stojí v posledním sloupci číslo 6 653. Každá jednotka toho čísla znamená jednu přihlášku vynálezu s nákresy, popisem, jménem vynálezce a datem podání. Úřad ji přijal, zaevidoval a uložil s příkazem, že ji nesmí zveřejnit ani na ni udělit patent. Vynálezce zná svůj nápad, úředník zná jeho spis, posuzovatel zná jeho riziko. Ty znáš součet.

Ten součet roste. Ve fiskálním roce 2018 platilo 5 792 příkazů, v roce 2021 celkem 5 976, v roce 2024 celkem 6 471 a v roce 2025 celkem 6 543. Za posledních pět let úřad vydal 793 nových příkazů a zrušil jen 116. Z toho plyne, že utajených vynálezů přibývá rychleji, než jich ubývá, a většina z nich zůstává utajená rok za rokem. Zákon, který to dovoluje, nese název *Invention Secrecy Act* a jeho pravidla poznáš v prvním oddílu knihy. Pro tuto chvíli

stačí jediná věc: příkaz k utajení vypovídá o obavě úřadu a o funkčnosti vynálezu mlčí.

Ve stejném roce, kdy vzniká tato kniha, začal stát zveřejňovat jiné tajné spisy. Dne 20. února 2026 nařídil prezident Spojených států federálním úřadům, aby vyhledaly a odtajnily spisy o neidentifikovaných létajících objektech, o neidentifikovaných anomálních jevech a o mimozemšťanech. Pentagon spustil 8. května 2026 webovou stránku s názvem PURSUE (*Presidential Unsealing and Reporting System for UAP Encounters*) a do konce října na ni vyložil sedm dávek dokumentů, fotografií, videí a zvukových záznamů od čtyřicátých let po současnost. Najdeš mezi nimi přepisy rozhovorů astronautů programu Apollo, hlášení pilotů, výpovědi vojáků i mezirezortní pokyny z let 1962 až 1964 pro vyzvednutí zříceného zahraničního nebo kosmického materiálu, včetně kategorie pro techniku, kterou nikdo nedokázal určit. Pentagon k tomu uvedl, že spisy mimozemský život nepotvrzují a že si závěr udělá každý sám.

Spisy o neznámých objektech na nebi vznikaly už mnohem dřív. Americké letectvo zkoumalo taková hlášení od prosince 1947 ve třech projektech, Sign, Grudge a Blue Book. Do 17. prosince 1969, kdy ministr letectva projekt Blue Book ukončil, prověřilo 12 618 hlášení. Letectvo tehdy uzavřelo, že žádné z nich neohrozilo národní bezpečnost a žádné nedokládá mimozemský původ. O čtvrt století později zjistil kontrolní úřad Kongresu, že administra-

tivní záznamy letecké základny v Roswellu z let 1945 až 1949 a její odchozí zprávy od října 1946 do prosince 1949 kdosi zničil a že formulář o skartaci neuvádí, na čí pokyn se tak stalo. Co v těch záznamech stálo, se už nikdo nedozví.

Utajené patenty a spisy o UFO mají společné to, že z nich známe jen část. Něco si může přečíst kdokoli, zbytek stát zadržuje a přiznává jen jeho počet, součet nebo samotnou existenci. Tuto knihu jsem psala s jediným pravidlem: propojit utajované vládní informace s patenty bez ohledu na to, zda vynález funguje. Nefunkční patent prozrazuje, co si někdo přál chránit. Funkční patent prozrazuje, co někdo uměl. Obě výpovědi mají svou cenu, každá jinou, a v knize je od sebe pečlivě odděluji.

Celá kniha pracuje se třemi vrstvami záznamu. První vrstvu tvoří veřejný záznam: číslo patentu, název, datum podání a udělení, jméno vynálezce a držitele, souhrnná částka rozpočtu, přepis slyšení v

Kongresu, odtajněný dokument s archivním číslem. Tuto vrstvu lze citovat, ověřit a předložit soudu. Druhou vrstvu tvoří záznam zadržený, o kterém víš, protože ho stát přiznává, a přitom znáš jen jeho počet nebo součet. Číslo 6 653 ukazuje tuto vrstvu v čisté podobě. Třetí vrstva zůstává neznámá. Patří do ní programy, které dosud neprošly žádným únikem, vyšetřováním ani statistikou. O této vrstvě kniha nic netvrdí. Přizná, že existuje, a dál nespekuluje, protože by musela vymýšlet.

Záznam se může přesunout z jedné vrstvy do druhé. Příkaz k utajení skončí a vynález vstoupí do veřejného spisu s datem, které leží roky po podání přihlášky. Program, o němž vláda mlčela, vyjde najevo díky novináři, vyšetřovacímu výboru, bývalému zaměstnanci nebo žádosti o přístup k informacím. Z toho vycházejí čtyři teze, které kniha ověřuje na konkrétních příbězích. Utajené programy existují a vycházejí najevo se zpožděním několika let až desetiletí. Patent je stopa a důkazem existence programu se stává teprve ve spojení s dalším nezávislým záznamem, třeba s rozpočtovou položkou, výpovědí pod přísahou nebo odtajněným dokumentem. Patent nedokazuje, že vynález funguje, protože patentový úřad provozuschopnost vynálezu obvykle neověřuje. Tvrzení, které nejde ověřit, může platit i neplatit, a kniha mu dá značku *Neověřeno* a tím skončí. Každé klíčové tvrzení proto nese jednu ze šesti značek, vždy přímo v textu. *Doloženo* znamená, že tvrzení stojí na primárním prameni: na úředním dokumentu, přepisu slyšení, patentovém spisu nebo soudním záznamu. *Potvrzeno jednou stranou* upozorňuje, že tvrzení pochází jen od jedné strany sporu. *Sporné* stojí tam, kde si prameny odporují, a dostaneš obě verze i místo, kde se rozcházejí. *Neověřeno* označuje tvrzení, ke kterému nikdo nepředložil doklad. *Vyvráceno* patří tvrzením, která primární pramen vylučuje. Poslední značka zní *Nevím* a připojuje popis toho, co by otázku rozhodlo.

Každý patent v knize nese úplný štítek: číslo, anglický název v kurzívě, doslovný český překlad, datum podání a udělení, držitele, jméno vynálezce a dnešní stav spisu. Štítek ti dovolí najít spis v databázi amerického patentového úřadu, v *Google Patents* nebo v evropské databázi *Espacenet* a přesvědčit se na vlastní oči. K tomu tě kniha výslovně zve. Žádné číslo patentu v ní nestojí z paměti a žádné datum z odhadu. Úsudek, který z doložených faktů vyvozuji já, poznáš podle slov „z toho plyne" nebo „autorka soudí". Všude jinde mluví prameny. Text nepřerušují čísla poznámek. Odkud každý údaj pochází, najdeš na konci knihy v oddílu Prameny, spolu s rejstříkem všech 32 patentů a s přehledem otázek, které zůstaly otevřené.

Kniha začíná válečnými lety, kdy stát zavřel do trezoru patentového úřadu celý nový obor fyziky a atomový reaktor čekal na patent deset let. Pokračuje přes umělé deště a pytle s práškem nad džunglí jihovýchodní Asie a hotelový pokoj po smrti Nikoly Tesly k patentům na stroje, které nikdy nevzlétly. Dále přijdou zničené složky o pokusech na lidské mysli, patenty na zvuk, který nikdo neslyší, a na přístroje k proměně stavů vědomí, a nemoc, za kterou se nenašel viník. Pak tajné rozpočty, mraky, které někdo chtěl řídit, a spisy o UFO od Roswellu po stránku PURSUE. Následují svědci, kteří promluvili pod přísahou, a lidé, kteří vynesli tajemství zevnitř státu. Kniha končí u otázky, čemu věřit, na kterou si odpovíš sám.

V každé kapitole půjdeme jen tak daleko, kam sahají doklady, a vždy řekneme, kde končí.

Co leží v trezoru, o kterém znáš jen počet, a co leží ve spisech o nebi, které stát otevřel teprve letos?

Trezor patentového úřadu

Vynálezce, který se bál vlastního patentu

Kdy začal stát zavírat vynálezy do trezoru? A proč se vůbec rozhodl hlídat právě patenty, tedy listiny, jejichž smyslem je zveřejnit nápad celému světu?

Na druhou otázku odpověděl nejdřív jeden vynálezce, dávno předtím, než si ji položila vláda. Maďarský fyzik Leó Szilárd přišel v roce 1933 v Londýně na myšlenku řetězové jaderné reakce: neutron rozštěpí jádro, z jádra vyletí další neutrony a ty rozštěpí další jádra. V roce 1934 si na ni podal britskou patentovou přihlášku. Brzy pochopil, co patent znamená. Patentový úřad spis vytiskne a přečte si ho kdokoli na světě, také fyzik v Berlíně. Szilárd proto patent převedl na britskou admiralitu, aby zůstal tajný. Britský patent GB 630,726 úřad udělil v roce 1936 a zveřejnil až v roce 1949. Historik Alex Wellerstein, který dějiny atomových patentů zkoumá, upozorňuje, že spis popisuje myšlenku spekulativně a za patent na atomovou bombu ho považovat nelze. Pro tuto knihu má jiný význam. Jde o první doložený případ, kdy se jaderná fyzika ocitla v patentovém trezoru, a o jeho uzavření požádal sám autor. Značka: *Doloženo*.

Tento příběh obsahuje jádro celé kapitoly. Patent je výměna: vynálezce odhalí veřejnosti svůj nápad a stát mu za to na dvacet let zaručí výhradní právo. Pokud by se nápad mohl stát zbraní,

ztrácí výměna smysl. Zveřejnění, které jindy pomáhá dalším vynálezcům, by pomohlo nepříteli. Stát tedy potřebuje nástroj, kterým výměnu přeruší. Spojené státy takový nástroj měly už za první světové války a za druhé světové války ho rozšířily do rozměrů, které nikdo předtím nečekal.

Schůzka v květnu 1942

Dne 14. května 1942 si mladý fyzik William A. Shurcliff napsal memorandum sám pro sebe. Právě se vrátil ze schůzky se dvěma muži, kteří tehdy rozhodovali o americké vědě a o amerických patentech. Prvním byl Vannevar Bush, ředitel Úřadu pro vědecký výzkum a vývoj (*Office of Scientific Research and Development*, OSRD), který řídil válečný výzkum včetně uranového projektu. Druhým byl Conway Coe, komisař patentů Spojených států. Oba Shurcliffovi nabídli práci cenzora atomových patentů. Do memoranda si poznamenal, že ho zaváží mlčenlivostí. Poslední řádek memoranda zní dnes skoro nevinně. Převzetí soukromých patentů státem se podle něj zatím nezvažovalo a k takovému kroku by mohl být potřeba zákon Kongresu.

Memorandum citoval Alex Wellerstein v roce 2008 v článku *Inside the Atomic Patent Office*, tedy Uvnitř atomového patentového úřadu, který vyšel v časopise *Bulletin of the Atomic Scientists*. Značka: *Doloženo*.

Shurcliff měl jednoduchý úkol se složitým provedením. Měl hlídat, aby se do veřejného spisu nedostala žádná přihláška, která by prozradila, že Spojené státy staví jadernou zbraň. Potíž spočívala v tom, že takovou přihlášku mohl podat kdokoli: profesor na univerzitě, inženýr chemické firmy i vynálezce v garáži, který o projektu nic nevěděl a prostě došel ke stejnému nápadu. Patentový úřad přijímal každý týden tisíce přihlášek. Shurcliff musel najít ty, které by mohly prozradit tajemství, a přitom nesměl nikomu říct, co vlastně hledá.

Do 1. července 1942 našel asi 35 přihlášek, které podle něj potřebovaly příkaz k utajení. Vedl šest samostatných kartoték, ve kterých evidoval patenty, vynálezce a obory. Systém pracoval ručně a pomalu, přesto fungoval.

Seznam tisíce jmen

Shurcliffovým hlavním nástrojem se stal seznam lidí. Sestavil nejprve seznam 600 vědců, jejichž přihlášku měl úřad okamžitě poslat k přezkoumání, ať se týkala čehokoli. Do března 1943 seznam narostl na více než 1 000 jmen. Stáli na něm Leó Szilárd, Enrico Fermi, Ernest O. Lawrence, Emilio Segrè, Harold Urey, William Shockley a Robert Van de Graaff, tedy lidé, kteří o několik let později dostali Nobelovy ceny nebo založili celé obory. Značka: *Doloženo*. Seznam ukazuje, jak utajení v praxi pracuje. Cenzor nemohl číst každou přihlášku do hloubky. Hlídal proto jména.

Fyzik, který znal štěpení uranu, mohl o něm napsat, i kdyby jeho přihláška nesla nevinný název. Z toho plyne, že síť hledala především lidi, kteří mohli nebezpečné myšlenky mít, a teprve přes ně myšlenky samotné.

Přihlášky, které označil za „horké", tedy s možnou souvislostí s atomovou bombou, Shurcliff „uspal". Napsal dopis kapitánu námořnictva Robertu A. Lavenderovi, hlavnímu patentovému úředníkovi OSRD, a přihláška zůstala ležet bez zveřejnění a bez udělení patentu. Tímto způsobem uspal nejméně 131 přihlášek nejméně 95 vynálezců. Značka: *Doloženo*. Cenzor ovšem věděl, že utajení něco stojí. V březnu 1943 zrušil příkazy k utajení u několika přihlášek z oboru hmotnostní spektrometrie. Zdůvodnil to tím, že jeho zájem o ně opadl a příkazy poškozují průmysl. Tento drobný záznam stojí za pozornost. Ukazuje, že už první cenzor atomových patentů vážil škodu, kterou utajení působí, proti škodě, kterou by způsobilo zveřejnění. Stejnou otázku si o osmdesát let později položí ekonom Daniel P. Gross a odpoví na ni čísly.

Nejvíc starostí měl Shurcliff s vynálezci, kteří s projektem neměli nic společného. V jednom memorandu navrhl prověřit „10 nebo 20" osamělých vynálezců, kteří pracovali v oboru uranu na vlastní pěst. Dne 14. května 1944, přesně dva roky po schůzce s Bushem a Coem, mu zatelefonoval jeden z nich. Sol Wiczer, soukromý vynálezce a bývalý patentový úředník, podal v listopadu 1942 přihlášku na oddělování izotopů a dostal na ni příkaz k

utajení. Chtěl vědět proč. Shurcliff nakonec usoudil, že Wiczer nikoho neohrožuje. Wiczerův telefonát ukazuje druhou stranu trezoru. Vynálezce dostane dopis, že jeho přihláška je tajná, a z dopisu samotného pozná, že narazil na něco, co stát hlídá. Utajení tak prozradí aspoň obrys tajemství právě tomu, před kým ho stát skrývá.

Shurcliff opustil místo cenzora v říjnu 1944 a přešel k jinému projektu OSRD. Jeho kartotéky zůstaly.

Patent na celý obor

Shurcliff hlídal, aby se tajemství nedostalo ven. Kapitán Lavender měl opačný úkol. Měl zajistit, aby stát vlastnil všechno, co uvnitř projektu vzniklo. V srpnu 1943 řekl generál Leslie Groves, vojenský velitel projektu Manhattan, vysokým úředníkům, že silné patentové postavení Spojených států pomůže připravit půdu pro pozdější kontrolu nad atomovou energií. Atomová energie podle něj měla patřit státu a stát k tomu chtěl použít právě patenty.

Lavenderovi lidé proto procházeli všechno, co vědci napsali. Podle čísel, která program sám uváděl, prozkoumali více než 8 500 technických zpráv a více než 6 300 laboratorních deníků. Zaevidovali 5 600 vynálezů v 493 oborech patentové klasifikace. Wellerstein ten rozsah shrnul slovy samotného programu: od surové rudy, tak jak ji vytěží z dolu, až po atomovou bombu. Z evi-

dovaných vynálezů vzniklo přibližně 2 100 přihlášek, které úřad schválil k tajnému podání. V lednu 1947 převzala pravomoc nad programem nově založená Komise pro atomovou energii. Značka: *Doloženo*.

Přihlášky prošly zvláštní cestou. Podle Wellersteina je úřad přijal bez obvyklého průzkumu, opatřil razítkem „tajné" a uložil do trezoru patentového úřadu. Ve spisech projektu nesly krycí názvy. Plutonium se v nich jmenovalo „měď" (*copper*) a bomba „přístroj" (*the gadget*). Značka: *Doloženo*. Kdo pracoval na projektu, musel svá práva na vynálezy předat státu. Szilárd se tomu bránil. Chtěl si ponechat práva k vlastní práci na prvním reaktoru, protože doufal, že mu dají větší vliv na to, jak stát s atomovou energií naloží. Groves mu dal na výběr: buď z projektu odejde, nebo patenty předá. Szilárd je předal. Značka: *Doloženo*.

Fyzik Philip Morrison, který na projektu pracoval v Los Alamos, vyprávěl Wellersteinovi v roce 2008, že za práva na své vynálezy k bombě mu stát slíbil jeden dolar a nikdy ho nezaplatil. Několik týdnů po rozhovoru zemřel. Historka pochází jen od něj, a proto nese značku *Potvrzeno jednou stranou*. Vannevar Bush později o celé akci řekl větu, kterou Wellerstein cituje: osobně prý zničil víc majetku v podobě patentů než kterýkoli jiný žijící člověk. Bush tím mínil, že patenty, které stát převzal a utajil, přestaly mít pro vynálezce veškerou tržní hodnotu. Jeho výrok ukazuje, že trezor patentového úřadu sloužil dvěma cílům zá-

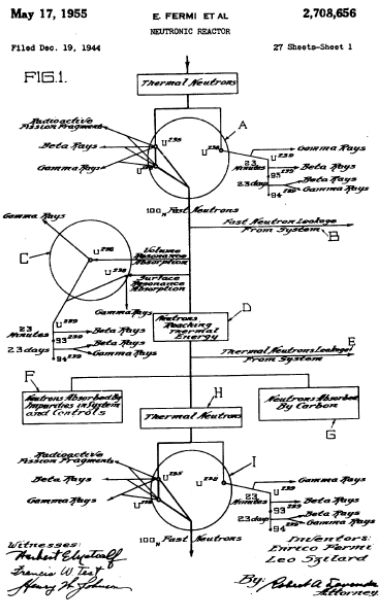
roveň. Chránil tajemství před nepřítelem a současně z něj dělal majetek státu.

Robert Lavender o programu v únoru 1946 vypovídal před Kongresem. Wellerstein na konci svého výzkumu došel k suchému závěru: patenty samotné prakticky nezměnily běh dějin. Zůstaly ale po nich spisy, a ty dnes vyprávějí, jak stát skrýval celou novou fyziku.

Patent, který čekal deset let

Nejznámější ze spisů, které tato tajná práce zanechala, nese číslo 2,708,656.

> **US 2,708,656** · *Neutronic reactor* · Neutronový reaktor · přihláška č. 568,904 · podáno 19. 12. 1944 · uděleno 17. 5. 1955 · vynálezci Enrico Fermi, Santa Fe, Nové Mexiko, a Leo Szilard, Chicago, Illinois · majitel Spojené státy americké zastoupené Komisí pro atomovou energii · stav: platnost skončila

Obrázek: US 2,708,656, list výkresů 1 ze 27 (strana 1 spisu v PDF), obrázek 1. Schéma jednoho cyklu řetězové reakce: tepelný neutron rozštěpí jádro uranu 235, uvolní se rychlé neutrony, část z nich unikne ze soustavy (B), část pohltí uran 238, ze kterého přes prvek 93 vzniká prvek 94, tedy plutonium (C), další neutrony pohltí nečistoty, regulační tyče a uhlík (F, G) a zbylé tepelné neutrony rozštěpí další jádra (H, I). Vpravo dole podpisy vynálezců Enrica Fermiho a Lea Szilarda a pod nimi podpis jejich zástupce, Roberta A. Lavendera. Zdroj: Úřad pro patenty a ochranné známky Spojených států (USPTO), spis volně dostupný na image-ppubs.uspto.gov.

Pod prvním výkresem stojí vedle jmen vynálezců podpis jejich patentového zástupce. Patří kapitánu Robertu A. Lavenderovi, tedy muži, ke kterému Shurcliff posílal uspané přihlášky. Stejný člověk, který tajné spisy shromažďoval, je také podepisoval.

Spis popisuje reaktor stejného typu, jaký Fermi se spolupracovníky spustil 2. prosince 1942 pod tribunou stadionu Stagg Field v Chicagu, a jeho další varianty. Spis má 27 listů výkresů a

osm patentových nároků. Úvod spisu začíná pokusy Otty Hahna a Fritze Strassmanna, jejichž výsledky vyšly v lednu 1939, a vede čtenáře krok za krokem k řetězové reakci v přírodním uranu. Přihlášku podali Fermi a Szilárd v prosinci 1944, kdy válka ještě trvala a bomba ještě nevybuchla. Úřad ji udělil po deseti letech a pěti měsících. Datum 17. května 1955 stojí přímo v záhlaví spisu, a proto nese značku *Doloženo*. Některé pozdější prameny, mezi nimi i stránky Argonne National Laboratory, uvádějí 18. května. Spis sám tento údaj vyvrací.

Fermi se udělení patentu nedožil. Zemřel v Chicagu 28. listopadu 1954, necelého půl roku před tím, než úřad spis vytiskl.

Podobně dlouho čekal patent Ernesta O. Lawrence na kalutron, obří elektromagnetické zařízení, ve kterém se v Oak Ridge oddělovaly izotopy uranu.

> **US 2,709,222** · *Methods of and apparatus for separating materials* · Způsoby a přístroj pro oddělování látek · přihláška č. 557,784 · podáno 9. 10. 1944 · uděleno 24. 5. 1955 · vynálezce Ernest O. Lawrence, Berkeley, Kalifornie · majitel Spojené státy americké zastoupené Komisí pro atomovou energii · stav: platnost skončila

Spis má 35 listů výkresů a v PDF 91 stran. Název neprozrazuje nic o uranu ani o bombě. Wellerstein upozorňuje, že to byl záměr. Zákon o atomové energii zakazoval patentovat cokoli, co slouží výhradně k atomovým zbraním. Patentoví úředníci proto některé vynálezy popsali obecně, tedy způsobem, který dovoloval i mírové použití. Z kalutronového programu podle Wellersteina

vzešlo přes 150 patentů. Značka: *Doloženo*. Jediný patent J. Roberta Oppenheimera, US 2,719,924 na magnetické vložky (*magnetic shims*), podaný 28. prosince 1945 společně se Stanleym Frankelem a Eldredem Nelsonem, úřad udělil 4. října 1955. Stalo se tak zhruba rok poté, co Komise pro atomovou energii Oppenheimerovi odebrala bezpečnostní prověrku. Stát tedy zveřejnil vynález člověka, kterému už nevěřil natolik, aby ho pustil k tajným spisům. Značka: *Doloženo* (Wellerstein).

Stát za převzaté patenty nakonec platil, i když málo a pozdě. Dne 31. července 1953 oznámila Komise pro atomovou energii, že zaplatí 300 000 dolarů držitelům patentu z roku 1940 na výrobu radioaktivních látek pomocí zpomalených neutronů. Patent vycházel z pokusů, které Fermi se spolupracovníky provedl v Římě v polovině třicátých let. Platba vyrovnávala částečné zrušení patentu a skutečnost, že ho za války porušoval projekt Manhattan a po válce komise. Čtyři objevitelé plutonia dostali v roce 1955 od komise každý po 100 000 dolarech. Značka: *Doloženo* (časopis *Physics Today* 1953, Wellerstein).

Šedesát let ve skříni

Deset let čekání vypadá dlouho jen do chvíle, kdy člověk otevře spis s číslem 6,761,862.

> **US 6,761,862 B1** · *Method of determining the extent to which a nickel structure has been attacked by a fluorine-containing gas* · Způsob určení míry, do jaké byla niklová konstrukce napadena plynem obsahujícím fluor · přihláška č. 02/618,355 · podáno 24. 9. 1945 · uděleno 13. 7. 2004 · vynálezce James P. Brusie, Oak Ridge, Tennessee · majitel Spojené státy americké zastoupené ministerstvem energetiky · stav: platnost skončila

James P. Brusie podal přihlášku tři týdny po kapitulaci Japonska. Úřad mu patent udělil v červenci 2004, po 58 letech a devíti měsících. Podle Wellersteina úřad příkaz k utajení obnovoval každý rok až do září 2003 a Brusie se udělení patentu nedožil. Značka: *Doloženo* (spis USPTO, Wellerstein). Spis popisuje laboratorní postup. Vzorek niklu, na který působil plyn s fluorem, rozpustí chemik v roztoku a z množství rozpuštěného kovu určí, jak hluboko ho plyn rozleptal. Na první pohled nic, co by si zasloužilo šedesát let mlčení. Souvislost vyjde najevo až s místem, odkud přihláška přišla. V Oak Ridge stál za války obří závod K-25, který odděloval uran 235 plynnou difuzí. Uran v něm proudil v podobě hexafluoridu uranu, plynu tak agresivního, že ho vydržely jen niklové nebo niklem pokovené části. Kdo uměl měřit, jak rychle plyn nikl rozleptá, znal i životnost celého závodu. Autorka soudí, že stát patent držel v trezoru právě kvůli této souvislosti. Spis sám ji nezmiňuje, a proto tento úsudek nese značku *Neověřeno*. Brusieho patent ukazuje vlastnost trezoru, kterou čísla neprozradí. Příkaz k utajení zní na jeden rok. Úřad ho ale může obnovit a obnoví ho tolikrát, kolikrát o to dotčený úřad požádá. Rok se tak může protáhnout na celý lidský život.

Jedenáct tisíc pečetí

Atomový projekt byl jen nejznámější částí mnohem širší sítě. Rozsah válečného utajení patentů změřil teprve v roce 2019 ekonom Daniel P. Gross z Harvardovy obchodní školy. Ve studii *The Hidden Costs of Securing Innovation*, tedy Skryté náklady zabezpečení inovací, kterou vydal Národní úřad pro ekonomický výzkum (*National Bureau of Economic Research*) pod číslem 25545 a později časopis *Management Science*, prošel záznamy armádních právníků a patentového úřadu z let 1940 až 1945.

Gross nejdřív popsal, jak válečný systém vznikl. Utajování patentů zavedli Američané poprvé ke konci první světové války a po válce ho zrušili. Dne 1. července 1940, kdy Spojené státy ještě nebojovaly, ho Kongres obnovil zákonem s označením P. L. 700. Patentový úřad směl utajit vynález a zadržet patent, pokud by zveřejnění mohlo ohrozit veřejnou bezpečnost nebo obranu. Za porušení příkazu hrozila zpočátku jen ztráta práva na patent. O rok později Kongres tresty zpřísnil na pokutu až 10 000 dolarů a vězení až na dva roky a zakázal podávat přihlášky v cizině. Původní zákon totiž nechal otevřenou cestu: vynálezce mohl přihlášku podat nejdřív v jiné zemi. V roce 1942 se platnost příkazů prodloužila na celou dobu války. Značka: *Doloženo* (Gross).

Záznamy armádních právníků uvádějí do 14. června 1945 celkem 11 182 příkazů k utajení. Gross odhaduje skutečný počet na zhruba 11 200. Za války tedy úřad utajil přibližně každou pěta-

dvacátou přihlášku. Nejvíc příkazů padlo v letech 1943 a 1944. Značka: *Doloženo*.

Grossova čísla ukazují, kam stát nejvíc sahal. V oboru jaderných reakcí utajil 74,8 % přihlášek podaných v letech 1939 až 1945. V kryptografii 45,2 %, u směrového rádia a radaru 37,8 %, u akustických soustav, kam patří sonar, 29,6 %. Nečekaně vysoko stojí syntetické pryskyřice a kaučuk s 28,6 %. Válka bez přírodního kaučuku z jihovýchodní Asie potřebovala náhradu a stát nechtěl, aby se nepřítel dozvěděl, jak ji vyrábí. V oboru počítačů a komunikací, kam Gross řadí i radar, byla v letech 1942 až 1944 tajná zhruba každá třetí až čtvrtá přihláška.

Jeden příklad za všechny. Přihláška na rádiový opakovač pro rušení radaru (*Radar counter-measure radio repeater*), podaná 30. března 1942, nese v názvu slovo „radar". Gross ho v dřívějších patentových spisech nenašel. Podle Grossova rozboru se slova z názvů tajných přihlášek začala ve veřejných spisech hojně objevovat až po roce 1945. Slovo, které dnes zná každé dítě, tedy za války leželo hlavně v trezoru.

Konec války, konec pečetí

Válka v Evropě skončila 7. května 1945 a v Tichomoří 2. září. Dne 30. srpna 1945 svolal nový komisař patentů Casper Ooms schůzku úřadů o tom, jak příkazy co nejrychleji zrušit. Úřady dostaly devadesát dní, aby sepsaly výjimky. Všeobecný zrušovací příkaz

(*General Rescinding Order*) pak k 30. listopadu 1945 zrušil všechny příkazy, které úřady nevyjmuly. Atomové patenty zůstaly zapečetěné. Na konci roku 1945 platilo méně než 800 příkazů, většinou právě u jaderné energie. Značka: *Doloženo* (Gross).

Předtím úřady rušily příkazy jen výjimečně. Ze 4 837 příkazů, které evidoval Úřad pro vědecký výzkum a vývoj, skončilo před hromadným zrušením jen 311. Téměř všechny ostatní padly najednou, jedním listem papíru.

Gross si pak položil otázku, kterou si kdysi položil Shurcliff: co utajení stálo? Jeho odpověď má tři části. Utajení zdrželo patenty. U přihlášek podaných v roce 1940 prodloužilo čekání na udělení přibližně o dva a půl roku, tedy zhruba na dvojnásobek obvyklé doby.

Utajení změnilo chování firem. Firmy, kterým stát utajil velkou část přihlášek, po válce v těchto oborech patentovaly méně. Účinek trval nejméně do roku 1960 a nejsilněji zasáhl malé firmy a firmy bez vládních zakázek. U firmy Du Pont Gross porovnal názvy tajných patentů s katalogy výrobků z let 1944 a 1946 a slova z nich v katalozích téměř nenašel. Vynálezy, které stát zavřel, se tedy nedostaly ani na trh. Utajení zbrzdilo vynálezce, kteří přišli po nich. Patenty, které stát utajil jen krátce, tedy ty podané v roce 1945, citovali pozdější vynálezci zhruba o 13 procentních bodů častěji než patenty podané v roce 1940, které ležely v trezoru nejdéle. Gross tento rozdíl vykládá ztrátou celé generace navazují-

cích vynálezů. Kdo nevěděl, co už někdo vymyslel, nemohl na to navázat. Značka: *Doloženo*.

Studie ale dokládá i druhou stranu. Slova z názvů tajných patentů se před rokem 1945 v patentových spisech ani v knihách neobjevovala. Hned po zrušení příkazů jejich používání prudce vzrostlo. Z toho plyne, že utajení fungovalo: citlivé vědění opravdu zůstalo mimo veřejný záznam až do chvíle, kdy ho stát pustil. Zaplatil za to pomalejším pokrokem ve vlastní zemi.

Zákon bez konce

Válečné příkazy platily jen po dobu války. Studená válka ale žádný konec neměla, a stát proto potřeboval trvalý zákon. Kongres ho přijal 1. února 1952 a dal mu jméno *Invention Secrecy Act* s letopočtem 1951. V americké sbírce zákonů zabírá hlavu 35, paragrafy 181 až 188. Značka: *Doloženo*.

Paragraf 181 popisuje dvě cesty do trezoru. První vede přes vynálezy, na kterých má vláda majetkový podíl. Šéf dotčeného úřadu oznámí komisaři patentů, že zveřejnění by podle jeho názoru mohlo poškodit národní bezpečnost, a komisař nařídí utajení. Druhá cesta se týká vynálezů soukromých osob a firem, na kterých vláda žádný podíl nemá. Komisař zpřístupní přihlášku k nahlédnutí určeným úřadům, dnes především armádě, námořnictvu, letectvu, Národní bezpečnostní agentuře, ministerstvu energetiky a NASA. Usoudí-li některý z nich, že zveřejnění by bez-

pečnosti uško- dilo, komisař nařídí utajení i tady. Zákon tedy dosáhne i na nápad, který vznikl v garáži nebo v soukromé dílně a do kterého stát nevložil ani dolar. Příkazům druhého druhu se ve statistikách říká příkazy „John Doe", podle anglického označení pro neznámého obyčejného člověka.

Stejný paragraf určuje délku příkazu. V míru platí nejvýše jeden rok a dotčený úřad ho může prodlužovat vždy o další rok. Ve válce platí po celou dobu nepřátelství a ještě rok po jejím konci. Za národní nouze, kterou vyhlásí prezident, platí po celou dobu nouze a šest měsíců po ní. Přihlašovatel se smí odvolat k ministru obchodu. Další paragrafy popisují, co hrozí tomu, kdo příkaz poruší. Pokud vynálezce svůj nápad zveřejní nebo podá přihlášku v cizině bez souhlasu komisaře, ztrácí podle paragrafu 182 vynález i veškeré nároky vůči státu. Kdo příkaz poruší úmyslně, tomu podle paragrafu 186 hrozí pokuta až 10 000 dolarů, vězení až na dva roky, nebo obojí. Částka 10 000 dolarů platí od roku 1941 dodnes a nikdo ji nezvýšil. Paragraf 187 dodává, že zákazy neplatí pro úředníky státu, kteří jednají v rámci své pravomoci. Značka: *Doloženo* (text zákona).

Zákon vynálezci nabízí i odškodnění. Podle paragrafu 183 může požádat o náhradu škody, kterou mu utajení způsobilo, a o úhradu za to, že stát jeho vynález používal. Úřad mu může vyplatit nejvýše 75 % částky, kterou sám považuje za spravedlivou, a o zbytek se vynálezce musí soudit. Nárok trvá do šesti let od uděl-

lení patentu. Vynálezce, kterému stát patent nikdy neudělí, tedy na náhradu čeká po celou dobu utajení.

Zákon nikde nežádá, aby vynález fungoval. Úřady posuzují jedinou věc: zda by zveřejnění mohlo uškodit. Do trezoru tak může vstoupit vynález geniální, vynález chybný i vynález, který slibuje nemožné. Příkaz k utajení vypovídá o obavě úřadu a o funkčnosti vynálezu mlčí.

Seznam, který nikdo nesmí číst

Úřady, které posuzují přihlášky, nepracují naslepo. Řídí se tajným seznamem oborů, u kterých má patentový úřad přihlášku poslat k přezkoumání. Seznam se jmenuje *Patent Security Category Review List*, tedy Seznam kategorií pro bezpečnostní přezkum patentů. Veřejnost ho nezná. V roce 2010 o jeho aktuální podobu požádala Federace amerických vědců (*Federation of American Scientists*) podle zákona o svobodném přístupu k informacím a úřad žádost zamítl. Značka: *Doloženo* (FAS). Starší verzi seznamu z roku 1971 získal badatel Michael Ravnitzky. Steven Aftergood, který tehdy ve federaci sledoval státní utajování, z ní zveřejnil dva údaje. Přezkumu a případnému omezení podléhaly sluneční fotovoltaické články s účinností vyšší než 20 %. Podobně dopadly soustavy pro přeměnu energie s účinností přesahující 70 až 80 %. Aftergood poznamenal, že většina oborů na seznamu úzce souvisí s

vojenským použitím, některé však sahají mnohem dál. Značka: *Doloženo* (FAS), přesné znění seznamu *Nevím*.

Tyto dva údaje stojí za zastavení. Sluneční článek s účinností nad 20 % dnes leží na střechách rodinných domů. Na počátku sedmdesátých let ale patřil k technice, která mohla napájet družice a vojenská zařízení daleko od elektrické sítě. Seznam tedy hlídal zbraně i obory, ve kterých by průlom změnil rovnováhu sil, třeba energetiku. Z toho plyne závěr, který potřebuje opatrnost. Seznam z roku 1971 dokládá, že stát vynálezy v oboru energie přezkoumával. O tom, že by kterýkoli konkrétní zá- zračný zdroj energie skončil v trezoru, žádný ověřitelný záznam neexistuje. Tvrzení, které se na internetu opakuje, že stát takto „zavřel" motor na vodu nebo stroj na volnou energii, proto nese značku *Neověřeno*.

Telefon z garáže v Seattlu

V říjnu 1977 podali čtyři muži z garážové dílny v Seattlu, Carl Nicolai, William Raike, David Miller a Carl Quale, přihlášku na levný přístroj k šifrování hlasu v telefonu. Říkali mu *Phasorphone*. Měl stát asi 200 dolarů, zatímco srovnatelné přístroje tehdy stály několik tisíc. V dubnu 1978 jim patentový úřad poslal příkaz k utajení, za kterým stála Národní bezpečnostní agentura. Nicolai nesměl o vlastním vynálezu s nikým mluvit a nesměl ho prodávat.

Ve stejném měsíci dostal podobný dopis George Davida, počítačový vědec z Univerzity státu Wisconsin v Milwaukee. Na šifrovací zařízení, které vyvinul s penězi Národní vědecké nadace, podala univerzita přihlášku také v říjnu 1977. Dopis z patentového úřadu ho varoval, že pokud vynález prozradí komukoli kromě federálních úředníků, hrozí mu pokuta 10 000 dolarů a dva roky vězení. Podle pozdější zprávy Národní akademie věd dopis neuvedl, jak dlouho utajení potrvá, neuvedl žádný důvod a nenabídl žádnou cestu k odvolání.

Oba muži se proti příkazům ohradili a jejich protesty se dostaly do tisku. Podle Národní akademie věd vyvolaly oba případy bouři, o které psal celý tisk. Příkaz na Davidovu šifru úřad zrušil v červnu 1978, příkaz na Nicolaiův telefon 11. října 1978. Ředitel NSA admirál Bobby Ray Inman později popřel, že by se agentura snažila potlačit vědeckou práci v kryptografii. Značka: *Doloženo* (Národní akademie věd 1982, časopis *Reason* 1981). Oba případy ukazují slabé místo trezoru. Příkaz k utajení má sílu jen tehdy, když o něm nikdo neví. Zákon trestá prozrazení vynálezu, o prozrazení samotného příkazu mlčí. Nicolai a Davida veřejně řekli jen to, že je stát umlčel, a to stačilo. Autorka soudí, že právě veřejná ostuda donutila úřady ustoupit, protože jiný důvod ke zrušení obou příkazů žádný dostupný pramen neuvádí.

Další vývoj už stát nezastavil. Vědci po celém světě publikovali vlastní šifry a v roce 1983 úřad udělil patent na šifru RSA, která

dnes chrání platby na internetu. Kryptografie přešla z trezoru do každé kapsy.

Trezor dnes

Patentový úřad každý rok sděluje, kolik příkazů k utajení vydal, kolik zrušil a kolik jich platí. Federace amerických vědců tato čísla zveřejňuje. Na konci fiskálního roku 2018 platilo 5 792 příkazů. Na konci roku 2021 to bylo 5 976, na konci roku 2022 celkem 6 057, roku 2023 celkem 6 155, roku 2024 celkem 6 471 a roku 2025 celkem 6 543. Ve fiskálním roce 2026, který skončil 30. září 2026, úřad vydal 123 nových příkazů a zrušil 13. Na konci roku jich platilo 6 653. Značka: *Doloženo* (US-PTO, FAS).

Čísla mají jasný směr. Trezor se plní rychleji, než se vyprazdňuje. Za posledních pět let úřad vydal 793 nových příkazů a zrušil jen 116. Příkaz, který jednou padne, tedy zůstává v platnosti nejčastěji rok za rokem dál. Ve stejné statistice stojí i řádek s příkazy „John Doe", tedy s příkazy na vynálezy, do kterých stát nevložil peníze. Ve fiskálním roce 2022 padl jeden takový příkaz, v roce 2023 jich bylo 25, v roce 2024 žádný, v roce 2025 celkem 18 a v roce 2026 celkem 38. Značka: *Doloženo*. Statistika ovšem neprozrazuje, kdo tito vynálezci jsou, čeho se jejich vynálezy týkají ani jak dlouho budou mlčet. Odpověď na tyto otázky leží ve druhé vrstvě záznamu, kterou popsala předmluva. Stát přiznává, že tam něco je, a ukazuje jen počet.

Na začátku kapitoly stála otázka, kdy stát začal zavírat vynálezy do trezoru. Odpověď zní: ve velkém v roce 1940 a natrvalo v roce 1952. Druhá otázka zněla, proč právě vynálezy. Patent je nejpřesnější popis nové techniky, jaký kdo kdy veřejně sepíše. Kdo chce skrýt, co umí, musí nejdřív skrýt, co sám popsal. Trezor patentového úřadu tedy nikdy nezůstal prázdný.

Trezor ovšem ukládá jen papíry. Mnohem obtížněji se tají to, co se odehrává pod širým nebem a co vidí tisíce lidí. Přesto se to státu na pět let podařilo. Nad džunglí v jihovýchodní Asii létala letadla, která měla prodloužit období dešťů, a téměř nikdo o nich nevěděl.

Blátivá válka

Telegram s heslem

Dne 29. května 1967 odeslal americký velvyslanec v Laosu William H. Sullivan z Vientiane na ministerstvo zahraničí telegram číslo 7403. Nesl označení přísně tajné, prioritní a s omezeným rozdělovníkem. Kopie šly do Bangkoku, do Saigonu, velitelům amerických sil v Tichomoří a sboru náčelníků štábů. Velvyslanec v něm popsal pokus, při kterém letadla shodila na dvě cesty v jižním Laosu obyčejné chemikálie v papírových pytlích. Po dešti se půda rozpadla do bláta, které neuneslo nákladní auto. Sullivan doporučil metodu rozšířit na všechny hlavní cesty, po kterých severovietnamská armáda zásobovala své jednotky na jihu. Telegram zakončil větou: „Make mud, not war!", tedy Dělejte bláto místo války.

Heslo parodovalo protiválečné heslo „Make love, not war", které tehdy nosili na odznacích studenti na amerických univerzitách. Velvyslanec ho napsal do přísně tajné depeše o tom, jak vést válku účinněji. Telegram dnes leží ve sbírce *Foreign Relations of the United States*, tedy Zahraniční vztahy Spojených států, kterou vy-

dává historický úřad ministerstva zahraničí, ve svazku XXVIII o Laosu pod číslem 289. Značka: *Doloženo*.

Tato věta stojí na začátku kapitoly z jednoho důvodu. V populárních textech o válce ve Vietnamu se heslo „make mud, not war" objevuje bez pramene, nejčastěji v podobě údajného hesla letců. Úřední záznam ukazuje, kdo ho skutečně napsal, kdy a k čemu. Totéž platí pro celou operaci, o které tato kapitola vypráví. Kolem ní vyrostlo mnoho historek. Většinu z nich dnes lze porovnat s odtajněnými dokumenty, protože stát ji nakonec přiznal sám, pod přísahou a v přepisu, který zveřejnil. Operace s krycím jménem Popeye je tak první utajený program v této knize, který je doložený od prvního nápadu až po mezinárodní smlouvu na konci.

Nápad z pouště v Kalifornii

Na počátku stál úředník. V létě 1966 navrhl Leonard Sullivan, zástupce ředitele pro obranný výzkum a vývoj odpovědný za jihovýchodní Asii, využít ve válce očkování mraků. Se stejnojmenným velvyslancem ho čtenář nesmí plést. Technika, kterou dvacet let předtím objevili vědci společnosti General Electric, se mezitím přestěhovala do vojenských laboratoří. Jejich centrem se stala zkušební stanice námořnictva China Lake v kalifornské poušti. Tam fyzik Pierre Saint-Amand vyvinul pyrotechnické náboje, které po zapálení uvolňovaly do mraku kouř z jodidu stří-

brného nebo jodidu olovnatého. Značka: *Doloženo* (historik John Prados, časopis veteránů VVA Veteran). Plán dostal krycí jméno podle postavičky z kresleného seriálu, námořníka Pepka, kterému v anglickém originále říkají Popeye. Jednotlivé součásti dostaly jména dalších postav ze stejného seriálu. Zapalovač pro vstřikování dostal jméno *Wimpy*, zapalovač, který šel namontovat skoro na jakékoli letadlo, jméno *Olive Oyl*, napájení pro fotografický letoun jméno *Bluto* a náplň signální pistole jméno *Swee'pea*. Značka: *Doloženo* (Prados).

Sbor náčelníků štábů navrhl operaci 10. srpna 1966. Velitel amerických sil ve Vietnamu i velitel sil v Tichomoří s ní souhlasili. Sbor náčelníků ji schválil 1. září a rozkaz k provedení vydal 17. září

1966. Ministr obrany Robert McNamara podle Pradose ve stejný den povolil polní zkoušku. Značka: *Doloženo* (GlobalSecurity, Prados).

Zkouška proběhla nad povodím řeky Se Kong v jižním Laosu, v oblasti s krycím jménem *Tiger Hound*. Její hlavní fáze trvala od 29. září do 28. října 1966. Letouny vzlétaly z thajské základny Udorn a celý tým vedl Saint-Amand s osmi muži. Laoskou vládu se Američané nezeptali. O pokusu věděl a souhlasil s ním jen velvyslanec Sullivan. Výsledek zkoušky uvádějí prameny různě. Podle zprávy, kterou vojáci později přednesli Senátu a kterou citoval časopis *Nature*, reagovalo z 56 očkovaných mraků přes 85

% tak, jak teorie předpovídala. Podle memoranda ministerstva zahraničí z ledna 1967 vydalo krátce po očkování déšť 82 % mraků. Historik Prados uvádí, že z prvních 56 zkušebních letů jich 48 uspělo, což odpovídá 86 %. Rozdíl mezi 82 a 85 % může vycházet z jiného způsobu počítání, žádný pramen ho ale nevysvětluje. Značka: *Sporné*.

Jeden údaj ze zkoušky se v pozdějších příbězích neopakuje, přestože stojí v tajném memorandu. Déšť z očkovaného mraku se jednou přesunul přes hranici a zaplavil tábor amerických zvláštních sil. Za čtyři hodiny tam napršelo devět palců, tedy asi 23 centimetrů vody. Značka: *Doloženo* (FRUS).

Memorandum s ručně psanou poznámkou

Ministerstvo obrany chtělo po zkoušce okamžitě zahájit ostrou operaci. Na ministerstvu zahraničí se tím musel zabývat náměstek pro politické záležitosti Foy D. Kohler. Dne 13. ledna 1967 poslal ministru zahraničí Deanu Ruskovi přísně tajné memorandum s názvem *Weather Modification in North Vietnam and Laos (Project Popeye)*, tedy Ovlivňování počasí v Severním Vietnamu a v Laosu (projekt Popeye). Memorandum dnes leží ve stejném svazku sbírky FRUS pod číslem 274. Značka: *Doloženo*. Kohler popsal, co armáda žádá. Stačilo jí 33 dalších lidí na základnách v severovýchodním Thajsku a dva upravené letouny C-130. Očkování mělo probíhat nad přísunovými cestami v Severním Vietnamu a v

jižním Laosu a mělo zůstat utajené po celé období sucha. Sám přiznal, že zkoušky byly „příliš úspěšné". Myslel to vážně. Nikdo totiž neuměl přesně předpovědět, kolik deště očkování přinese a kam ho vítr zanese.

Hlavní část memoranda tvoří seznam rizik. Kohler varoval, že vojenské ovlivňování počasí vytvoří precedens a že jeho „první použití" může mít podobné důsledky, jaké mělo první použití jaderné zbraně. Upozornil na dopady na přírodu, na úrodu, na hladinu řek a na povodně, které mohly zasáhnout i západní Laos až k Mekongu. Předpověděl, že utajení nejspíš nevydrží. Až se operace prozradí, mohou Spojené státy dostat vinu za povodeň na Mekongu ze září 1966, obvinění z „nezákonných" pokusů a možná i stížnost u OSN. Komunistická propaganda by pak operaci mohla přirovnat k biologickým a chemickým zbraním. Kohler doporučil právní rozbor a napsal, že Spojené státy „nemohou lehce převzít odpovědnost" za změnu podnebí v jiných svrchovaných státech.

Přesto operaci nezamítl. Doporučil ji schválit s podmínkami: jedna oblast v Severním Vietnamu, čtyři v Laosu, žádné hustě obydlené území, týdenní hlášení, souhlas laoského premiéra Souvanny

Phoumy před zahájením a připravené vyjádření pro tisk pro případ prozrazení. Prezidenta měl o všem informovat ministr zahraničí společně s McNamarou. Na první stránku memoranda

připsal Kohler rukou: „Mám vážné pochybnosti." Rusk podle poznámky ve sbírce FRUS souhlasil s výhradami a jen „na přísně pokusném základě" v pěti omezených oblastech. Značka: *Doloženo*.

Tento dokument ukazuje, jak utajený program prochází státem. Úředník, který ho schvaluje, vidí rizika jasně a sepíše je. Pak ho schválí, protože ho o to žádá jiné ministerstvo uprostřed války, a své pochybnosti si poznamená tužkou na okraj. Pochybnosti zůstanou ve spisu a program běží dál. Autorka soudí, že právě takové okrajové poznámky patří k nejcennějším stopám, které utajení po sobě zanechává. Zda se splnila Kohlerova podmínka souhlasu laoské vlády, dokumenty jednoznačně neříkají. Podle historiků o operaci nevěděla vláda Laosu ani vláda Thajska, z jejíhož území letadla vzlétala. Náměstek ministra obrany Dennis Doolin ovšem v roce 1974 před Senátem tvrdil, že laoská vláda s útoky na přísunové cesty souhlasila. Souhlas s bombardováním cest nemusí zahrnovat souhlas s ovlivňováním počasí. Značka: *Sporné*.

Kolem posledního kroku schvalování panuje nejasnost. Podle Pradose poslal předseda sboru náčelníků štábů generál Earle Wheeler 25. února 1967 memorandum, kterým operaci pod jménem *Compatriot* schválil, a McNamara s prezidentem Johnsonem ji podepsali. Poznámka ve sbírce FRUS ovšem uvádí, že McNamara 18. března 1967 ostré použití projektu Popeye proti doporučení

sboru náčelníků zamítl a navrhl místo něj výzkumnou jednotku pro životní prostředí. Ostré lety přitom začaly 20. března 1967, dva dny po tomto zamítnutí. Žádný dostupný dokument rozpor nevysvětluje. Značka: *Sporné*.

Prášek na praní z nákladového prostoru

Telegram, kterým kapitola začala, popisoval druhou, méně známou operaci se stejným cílem a jiným prostředkem. Jmenovala se *Commando Lava*.

Chemici firmy Dow Chemical ve spolupráci s armádou zjistili, že směs dvou látek, nitrilotrioctanu sodného a tripolyfosforečnanu sodného, po smíchání s vodou rozruší soudržnost půdy. Z hlíny se stane řídké a mazlavé bláto. Stejné látky tehdy obsahovaly běžné tablety pracího prostředku Calgon. V dokumentech se směsi proto říkalo „mýdlo" nebo „prací prášek" a operace se oficiálně jmenovala „cvičení". Slovo „chemikálie" dokumenty pečlivě vynechávaly. Značka: *Doloženo* (GlobalSecurity, Prados). Dne 10. května 1967 dostalo 374. křídlo transportních letadel rozkaz připravit tři letouny C-130 s posádkami ke zkoušce od 14. do 17. května. Velitelem projektu se stal podplukovník W. J. Flaugher z 41. letky. Letouny dostaly na podlahu nákladového prostoru válečkové dráhy, po kterých posádka za letu vykulila palety s pytli ze zadní rampy. Posádky potřebovaly prověrku nejméně na stupeň tajné a letouny nakládaly na ploše, kterou v Thaj-

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Utajovane programy a patenty*****.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.